

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

У СРБИЈИ

Бр. 4.

У БЕОГРАДУ 1. НОВЕМБРА 1897.

У БЕОГРАДУ

ШТАМПАРИЈА СВЕТОЗАРА НИКОЛИЋА, ГОСПОДАР ЈОВАНОВА УЛИЦА БР. 63.

1897.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

У децембру текуће године, излази из штампе моја нова књига

РУКОВЕТ

ПРАВНИХ РАСПРАВИЦА И АДМИНИСТРАТИВНИХ ЧЛАНАКА

СА ДОДАТКОМ

ПРИНОСЦИ ИЗ ИСТОРИЈЕ СТАРОГ СРПСКОГ ПРАВА.

У овој књизи биће најмање 18 штампаних табака, обичне осмине. За претплатнике стаје 2 а за остале 3 динара или круне. Скупљачи, као знак захвале, добијају једанаесту књигу. Са претплатом треба да се јаве до 20. Децембра, а новце полагају кад приме књигу.

Пријатеље, који су ми помогли да измирим трошкове око штампања прве књиге „Историјски развитак српске Задруге,“ молим за настојавање, да и ова књига нађе повољног одзива међу претплатницима. **Дужнике опомињем.**

Поједини претплатници из Београда могу се обратити и мени писменом поруџбином. Молим уредништва наших и хрватских листова, да овај оглас прештампају.

Београд.

Алекса С. Јовановић

КАСАЦИОНИ СУДИЈА

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВООСТАПУНИКА У СРБИЈИ

ГОДИНА IV.

БЕОГРАД I. НОВЕМБРА 1897.

БРОЈ 4.

О ИЗБОРНОМ СУЂЕЊУ

НАПИСАО

† Милан С. Пироћанац

(Свршетак)

Све што до сада споменуемо, чини нам се, веома јасно, те нам је у толико теже разумети погрешку, у коју је практика почела упадати. И ако би се ова појава чим год могла објаснити, то ће бити, по свој прилици, с једне стране, новином коју је наш грађ. поступак измислио, поделивши изборне судове у две врсте, и збрком, коју су у свађају судова произвели прописи грађ. поступка, од којих се једни односе на изборни суд, који дејствује по закону, а други на онај, који долази по уговору. Ови су прописи у више §-фа растурени, измешани, и у несређеној редакцији изложени. С друге стране погрешним мишљењем, да за уговор за сагласије на изборни суд, као и сваки други, законом дозвољени уговор, нема разлога, да се уговорачима стављају ограничења и нарочити услови; а то баш ни у колико не стоји.

Са изборним суђењем, где изборни суд дејствује по закону, законодавац је ишао на то, да олакша расправљање спорова извесне категорије, који су пре свега сувише мале вредности, а после, који се једино на лицу места дају најправилније расправити. Треба само прочитати §. 434. грађ. пост. који ове случајеве побројава, те да се о томе стече уверење.

А са изборним суђењем, где се уговорачи на изборни суд сложе, закон је хтео дати могућности парничарима, да и спорове од већих замашаја, са мање трошкова и мање губитка времена расправе. И ако закону у овом случају, са стварањем изборног суда, поред постојећих државних судова, снабдевених свима гаранцијама за правилно суђење, није била то цел, друге доиста нема. Закон је у толико више

морао имати ову цел непрестано пред очима, што су у опште изборни судови мање поуздани пут, да се до правде дође, а нарочито у нас, где изборни судови, и кад долазе услед уговора, а не закона, извиђају просто и пресуђују по здравом разуму, те су тако у ствари, као што рекосмо више равнатељи него судије.

Оваки суд, коме су тако широке границе дате, и за извиђање и за пресуђење спора, а његове пресуде у опште без апелате, ако се не би још знало, ни ко ће да суди, ни о чему ће да суди, постао би права опасност за уговораче, који су по најчешће, у незнању, и природе и последица оваког суђења, лакомислено на њ пристали, рачунајући као што се у опште држи, да ће тиме уштедити у трошковима и времену. На послетку човек још могао би се зар и ослонити на здрав разум човека, кога познаје и за судију сам бира, али како да се ослони на здрав разум људи, које његов парничар бира и равнодушна пол. власт.

И ако је са свим ново, ово није само фраза, ово је факт. Други одељак §. 437. грађ. пост. даје тужиоцу право, да лиши туженога права да бира судије, кад год је њему драго. Ево на који начин долази ова накарадна појава у закону и у примени, која је толико накарадна, да би због ње требало збрисати целу главу у грађ. поступку о изборним судовима. По §. 435. грађ. пост. сваки парничар има право изабрати по једног или највише два судије, а обојица једног за председника, а поред тога још сваки по једног заменика. Пошто овај пропис вреди само за изборни суд, који дејствује по закону, за извршење његово требало је предвидети случај кад једна страна неће да бира, било судије било председника, и оставити полиц. власти, да она место ње бира судије, а ови председника. Али грађански поступак није тако наредно: §. 437. грађ. пост. II. одељак вели: „У случајима §. 434. грађ. пост., ако се парничари у

избору судија не сложе, власт ће полицајна, *на захтевање тужитеља изабрати судије за противну страну, и ови вишеством бирају председника.*

Ово наређење II. одељка §. 437. грађ. пост. утврђује начело, да се парничари морају сложити у избору судија и председника и тиме допуњује §. 435. грађ. пост. који вели, да сваки парничар бира по једног судију и пр., — што ће рећи, да свака страна има, истина, права да бира по једног или највише два судије, али да би избор могао бити свршен, треба и то да наступи, да свака страна пристане и на судије противне стране. Али како тужиоц има интереса да се никад не сложи, то он неће никад ни пристати на судије, које би изабрала противна страна, и тако би њему остало право, да бира за себе судије, пошто му то право даје §. 437. грађ. пост. II. одељак, док би их за туженога брала полиц. власт.

Нама није разумљиво за што је потребна слога између парничара у избору судија, у случају, кад изборни суд долази по закону, али већ кад је слога постала услов за састав тога суда, онда, пошто слога и неслога зависе, не од једног, него од оба парничара, онда је било природно, оставити полиц. власти да, у случају неслоге, она наименује судије за обадве стране. Али у место тога овај услов слоге, услед тога наређења, начинио је од изборног суда један накарадни суд.

И зар у таквом стању ствари, где се овакви накарадни резултати постижу, треба сад силом извртати и наопако тумачити јасан текст §. 436. грађ. пост., те да би се и изборни суд, на који се уговорачи сагласе, могао подвести под накарадне прописе §. 437. II. одељка грађ. пост., који вреди за изборни суд, што дејствује по закону, и суди о потрицама, о спреги, о стоци кад се измеша. Донста не, тим се путем не би смело даље ићи, тај пут није само противан закону, он је противан и разуму, да се и ми на здрав разум позовемо, а што је најглавније, он је крајње опасан за несмотрене људе, који, у доброј намери, пристају на изборни суд.

Но ту није крај разлосима, са којих је законодавац прописао услове §. 436. грађ. пост. и изречно затражио писмено у двоје, потврђено влашћу, тачно означен предмет, и наименовање судија. Ако би судови тако разумели пропис §. 436. грађ. пост., како он буквално гласи, са изборним судом, на који се уговорачи сложе, постизавају се све оне користи, које је закон овим судом хтео постићи. Спор се решава и брзо и, колико је у природи ствари могуће, праведно, јер је све, што би таквом решењу

сметало, уклоњено. О сагласију самом на изборни суд не би могло бити сумње, да постоји, јер се доказује јавном исправом. О предмету не би могло бити спора, јер је у тој исправи тачно обележен. О судијама не би могло бити речи, јер су их обадве стране заједнички изабрале. О одлагању спора, о изузећу судија, о изузећу због застарелости и другим споредним питањима, која се при парничењу могу појавити, у овом случају не би могло бити питања, јер су уговорачи сва та питања предходно пречистили, ако их је било, и спор ограничили чисто на предмет, који су у исправи означили.

Тако је кад се закон и природно и правилно разуме. На против, ако се узме, као што практика покушава да заведе да за постанак уговора на изборни суд нису нужни прописани услови у §. 436. грађ. пост., писмено у двоје, потврђено полиц. влашћу, тачно означен предмет, и наименовање изборних судија, — или другојаче, ако се узме да вреди уговор на изборни суд, где је стављен цигло један услов, на име да уговорачи пристају, да им сваки спор, који би из какве уговорене радње могао произаћи пресуди изборни суд, такво би разумевање закона начинило такву збрку, из које се, ако би се ова теорија следствено изводила, нико исплести не би знао.

Да видимо сад какве могу бити последице овакога једног уговора, у коме уговорачи пристају на изборни суд тако, да им он пресуди све без разлике спорове, који би из какве уговорене радње могли произаћи.

Тужиоц би се морао обратити полиц. власти, да она позове противну страну, да уговор испуни и судије избере. Наравно он би се позвао на §. 435. грађ. поступка и ако му ту није места.

На то би тужени одговорио. Пошто услови, које прописује §. 436. грађ. пост. нису испуњени, јер нема писменог у двоје полиц. влашћу потврђеног, није тачно означен предмет, и нису именоване судије, или нема ма кога од ових услова, уговор по закону не вреди. И даље како полиц. власт у случају изборног суда, који постаје услед уговора, има да ради по §. 438. грађ. пост., на име да *изборним судијама избор саопшти и њима и парничарима закаже, где ће и кога дана ради суђења доћи* и ништа више, то полиц. власт, пошто нема коме избор да саопшти, јер судије нису у писмену именоване, не би по овоме §-фу ништа смела ни предузимати, него би изрекла, да нема места њеном раду.

И пошто се ово питање, да ли вреди уговор или не вреди, само редовним судовима

(§ 109. грађ. пост. т. 3.) може расправити, ето парнице и дугачке и заплетене, на место уштеде у трошковима и времену.

Кад би, на овом питању, тужилац добио меџдан, полиц власт предузела би рад све по §. 435 грађ. пост. и суд би био сав образован против туженога, према ономе што смо већ раније поменули. Али тужени би и у овом случају могао правити изузеће против изборних судија, могао би тражити, да се парница одбаци, или за то што је спор једном већ пре суђен, или за то што је тужитељ намирен, или за то што му је право застарело, могао би тражити и да се парница одложи, тврдећи да су за сва ова питања надлежни редовни судови, а не изборни. а то је доста, те да се породи спор о овој надлежности, о коме опет имали би да реше редовни судови.

Мучно би донета било пронаћи подсенији начин од овога, да се један спор јаче замрси и његово решење у недоглед отисне.

По овој теорији, коју је наш грађански поступак усвојио, на име, да без јавне исправе, без тачно означеног предмета, о коме ће се судити, и именованих судија, који ће судити, уговор на изборни суд ништав је и судови га тога ради и не ниште, него само оглашују за ништав т. ј. изричу, да се није могао ни образовати. — Ова теорија нити је нова нити усамљена. И друга законодавства сматрају за ништав уговор, у ком се у опште пристаје на изборни суд, без да се предмет за суђење тачнозначи, и судије именују — и француски грађански поступак, из кога су редактори нашег грађ. поступка врло често буквално црпели, назива такав услов уговора *clause compromissoire* и изречно га оглашују за ништав.

ЗАШТИТА ДРЖАВИНЕ СТВАРИ

ПИСМЕ

Андра Борђевић

МИНИСТАР ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА.

(Наставак)

34. — 2. Тужба за повраћај самовласно одузете државине (Besitzentsetzungsklage) §. 346. — Ова тужба претпоставља: да је држалац какве покретне или непокретне ствари самовласно (противправно) лишен детенције или држања ствари, те му је сад више немогућно, да с њом по својој вољи располаже. А циљ јој је: да се *последње фактичко државинско стање*, које је противправно поремећено, *успостави*, те тога ради она даје мо-

гућност држаоцу, да помоћу суда тражи како повраћај ствари у државину, тако и накнаду претрпљене штете.

Истина, држалац, који је противправно лишен државине, може тражити повраћај изгубљене државине још и овим двома тужбама: *власничком тужбом* (*reivindicatio*) која је петиторна, и *правом државинском тужбом* (*actio Publiciana*), али се то њима много теже и спорије постизава; теже зато, што се у власничкој тужби морају поднети докази о праву својине, као правом предмету спора, а у правој државинској тужби, пак, докази о истинитом начину прибављања државине, а то је доказивање у већини случајева скопчано с великим тешкоћама; а спорије зато, што је расправа спорова по тим тужбама скопчана с приличним губитком времена, јер се она врши по редовном парничном поступку. Напротив, у спору по овој тужби треба доказати само последње фактичко стање (државину), што је неравно много лакше, а и расправа овог спора бива много брже, јер се врши по оном напред већ изложеном кратком државинском поступку.

35. Право на ову тужбу, као год и на ону прву, има у опште сваки држалац, ма каква му драго била државина, истинита или неистинита, савесна или бесавесна.

36. И ова се тужба има подићи у нетом року од 30 дана, рачунајући од дана, кад је истискивање (*dejectio*) држаоца из детенције извршено, или од дана, којег је држалац за исто сазнао (ако је напр. придржнику држаоцем детенција противправно одузета); но у овом последњем случају тужба се мора подићи пре него што је протекла година дана од дана, којег је извршено дело истискивања држаоца.

37. Овом се тужбом може тужити уопште сваки, ко је год противправно тужиоцу преузео државину, без обзира на то што је он можда сопственик одузете ствари а не тужилац. Истина, у §-у 346. вели се: да се ова тужба може подићи против сваког *неистинитог* држаоца, али је по §-у 345. неистинити држалац онај, који је државину задобио *силом*¹⁾ (*vi*), *погајно* (*clam*) или *преварним узетком* (*precario*), а такво је прибављање државине противправно. Туженик треба да је неистинити држалац према тужиоцу. — Али, ако је и тужилац неистинити држалац према туженику, онда се овај може одбрани

1) Овде се под *силом* (*vis*) не разуме само физичка сила, којом би се лично држалац савладао, те да се ствар од њега одузме или претња непосредним злом, услед које престрављен држалац своју ствар напусти, те је онај, који је претња, може заузети у своју државину, или пак уклањање спољних сметња, које прече присвајање државине, него се разуме и фактичко заповедање ствари а без пристања досадашњег држаоца и који би се томе противио, само да је за исто на време знао.

приговором, да је и тужиочева државина неистинита или лажљива (*exsertio vitiosae possessionis ab adversario*).

38. Суд је овлашћен да, у течају овог државинског спора, учини и неке привремене мере, наиме: да нареди секвестар или привремену заједничку употребу ствари, о државини које се спор води или да се та ствар повери суду или неком трећем, да је причува док се спор о државини не расправи и не пресуди. То суд наређује у случају, кад је потребно да се отклони ненакнадна штета, а особито онда, кад је сумњиво, којег је парничара државина истинита. То се јасно види из §-а 347. аустриског грађанског законика, који овако гласи: „Ако се одмах не може познати, ко се налази у истинитој државини и у колико једна или друга странка има право на судску помоћ, има се ствар, о којој се води спор, поверити суду или ком трећем, да је дотле причува, док се распра о државини не расправи и не пресуди. Ко је парницу изгубио, може и после те пресуде поновити тужбу по јачем праву, што мисли да му припада на ствар.“ Слично наређење налази се у оном законнику о поступку у случајевима сметања државине од 8. Свибња 1890. год. у §-у 12. „И течајем расправе, већ започете, али још недовршене, могу се закрати привремене одредбе, а судца има их учинити, ако је то потребно, да се препријечи насиље или да се одврати ненакнадива штета, особито онда, када је двојбено, што је у истинитом посједу. Судца има у ту сврху наредити или секвестрацију или привремену заједничку порабу, или забранити обим странкама сва деловања, која су скопчана с посједом, или повјерити препорни предмет оној странци, која противнику своје даде сигурности, или која из других обзира по зрелом претресу свих околности веће право има на заштиту суда.“

39. — **Nominatio auctoris.** — Може да се деси случај: да од онога, који држи неку ствар у *туђе* име, дакле, да од простог *придржника* (*detentor*) више њих у исто време, а сваки за себе, траже државину исте ствари. У таквом се случају придржник налази у невољи, јер ако ни једноме од њих ствар не преда, те до спора дође, онда се он излаже извесној одговорности, терету парничења парничним трошковима и т. д. Да би све то избегао, мора је, дакле, неком дати, али коме? Ето баш тај случај предвиђа и решава аустријски Грађански Законик у §-у 348. који овако гласи: „Ако више потражилаца државине ишту у исто време од простог придржника какве ствари, да је овај преда, па се међу њима налази и онај, у чије је име ствар чувана, има

се ова предати првенствено овоме, а остали о предаји известити. Ако пак ова околност не би ни за кога од њих имала места, ствар ће се суду или ком трећем предати да је чува. Судија је дужан да извиди правне разлоге свих тражилаца државине, и о том пресуду изрећи.“ Као што се види из овог наређења, овде се разликују две хипотезе: да ли се међу потражиоцима државине налази онај, који је придржнику поверио спорну ствар на чување, дакле т. зв. *auctor* придржников, или се не налази. У првом случају придржник је овлашћен да спорну ствар свом ауктору врати, неразбирајући да ли остали потражиоци имају боље или јаче право на државину исте ствари од онога, али је уједно и дужан, да их све о тој предаји извести, како би они могли своја права према ономе очувати. А у другом пак случају, придржник је овлашћен да ствар, ако је покретна и подесна да се у суду чува, преда суду на чување, иначе од овога захтевати, да нареди, ко ће је у име суда чувати до свршетка државинског спора. Суд ће овај захтев придржников усвојити, а затим ће све интересоване странке позвати, да се извиди, која је се од њих налазила у последњој фактичкој државини те ствари, па ће само о том питању своју одлуку и изрећи. И овај ће се спор расправити такође по оном особеном државинском поступку. Ни овде се суд не ће упустити у расправу о правном основу државине и о савесности и несавесности држаоачеве. У том погледу остаће свакој странци отворен пут редовне парнице те да у овој доказује своје јаче право на државину или и само право својине. — И ето ово именоване свога ауктора од стране придржника, а у циљу да избегне излишно вођење спора у своје име, назива се *nominatio* (или *laudatio*) *auctoris* и сматра се као начин промене парничних странака.¹⁾ Ово именоване свога ауктора од стране туженика допушта се не само код државинских већ и код осталих спорова као што се то види и из §-а 68. и 70. нашег грађ. судског поступка.²⁾

Ово наређење аустриског законика у § 348. ушло је, али сасвим накарадно, у §. 209. нашег Грађ. Законика: „Кад се два или више њих препиру о томе, коме државина ствари једне припада, до пресуђења причуваће је суд или онај чијим именом когод ствар држи.“ Очевидно је, да се овај §. не би могао разумети без испо-ређивања с §. 348. аустр. законика, а нарочито пак, да се последње речи односе на *придржника*.

^{1) 2)} Види моју *Теорију грађ. суд. поступка* II. св. стр. 128, бр. 234.

40. Узнемиравање државине подизањем или рушењем какве зграде. — Особену пажњу заслужује случај кад се коме државина какве непокретне ствари (геср. државина каквог права, стварног или личног на некој непокретној ствари) узнемирава било *подизањем* какве нове грађевине на суву или води, било *присирањем* исте, а за све то је потребно одобрење полициске или друге које државне власти, било најзад *рушењем* какве зграде, која је досад постојала, те се тако уопште мења неко садање *фактичко стање* на штету некога, па је због тога потребно: да се то мењање *привремено* задржи, док се не реши питање о томе: да ли је дотично лице доиста овлашћено, да ту измену изврши. Тај случај *приватне забране мењања фактичког стања* био је познат и у Римском Праву, и та се забрана тамо називала *operis novi nuntiatio*. А тај случај предвиђа и аустријски грађански законик у овим својим наређењима¹⁾ и то као особени случај сметања државине.

§ 340: „Ако се има градити нова каква зграда или грађевина на води или друга каква грађевина, којом би *држалац* какве *непокретне* ствари или стварног права могао бити оштећен у својим правима, а градилац се није заштитио по пропису судскога поступка према реченом држаоцу, овај има право искати од суда, да се то *повлачење* забрани и суд је обавезан пре судити ствар што скорије.“

§ 341: „Док се ствар не пресуди, суд редовно неће допустити да се грађење настави. Ово се настављање може међутим допустити само тада, ако је *опасност близу и очевидна*, или ако градилац даје *довључу сигурност*, да ће ствар поставити у пређашње стање и накнадити штету, а забранилац напротив не даје у последњем случају никакве подобне сигурности за последице своје забране.“ И

§. 342: „Што се у претходним §§-ма наређује о *новом* грађењу, има се применити такође и на *порушење* какве *старе* зграде или друге које грађевине.“

Пошто ова наређења, заједно с многим доцнијим грађевинским законима за нас немају никакве практичке вредности, то их нећемо изближе ни објашњавати већ их ради потпуности излагања одредаба аустриског законика о државини само наводимо.²⁾

41. Такође ради потпуног излагања свих одредаба аустриског законика о државини наводимо и ово наређење: §. 343: „Ако држалац ка-

квог стварног права може доказати, да је каква *туђа зграда*, која *постоји*, или друга која туђа ствар *готова да се сруши* и да му *прети очевидна штета*, има право судом *искати осигурање*, ако се није политичка власт већ постарала за јавну сигурност.“ Ово наређење има своје порекло у установи Римског Права т. зв. *cautio damni infecti*. Њему је право место не овде, него у Облигационом Праву, тамо где се говори о обвезама, које постају из противправних дела и сличних случајева.¹⁾ — И ово наређење није унесено у наш Грађански Законик.

(Свршиће се).

КОНСТИТУЦИЈА ДРЖАВЕ *)

(из дела ХЕРБЕРТА СПЕНСЕРА „ПРАВДА“)

(Свршетак)

Свака конституција државе, коју санкционише једино релативни морал, мора да се, по другоме једном разлогу, одваја од конституције, коју би санкционисао апсолутни морал. Форме владе у садашњим цивилизованим друштвима неоспорно су прелазне форме (транзиторне). Као што се види из дојакошњег, конституција државе са милитарним режимом, у основи је различна од конституције државе основане на индустријализму: у етапама постепене еволуције између ових региона, ваља поступно проћи разне и мешовите конституције, привијајући се, према догађајима, час једној серији потреба, час другој. Ја сам доказао на другоме месту (*Принципи Социологије*) ово: ако искључимо типове непрогресивне, који достигну једну социјалну организацију и више је не мењају, и ако се задржимо на типовима више пластичности, који су непрестано на путу индивидуалне и социјалне еволуције, видићемо, да ће увећавање једне или друге врсте социјалне активности увек изазвати промену, која одговара структури друштва.

Мешовите конституције државе, погодне за мешовите потребе, имају квази-моралну санкцију. Пошто је крајњи циљ одржање услова, који допуштају примену индивидуалнога живота и његових активности, и како је тај живот у опасности час од спољашњих, час од унутрашњих непријатеља, излази, да постоји квази-морално оправдање за политичке конституције, које су најпогодније да у даним тренуцима отклоне ове две категорије опасности.

¹⁾ Ова наређења нису унета у наш Грађански Законик.

²⁾ Ближе објашњење види у *Stubenrauch Commentar* код ових §§-а, даље *Rusnov*, *Тимас I* стр. 491. и даље.

¹⁾ Види *Windscheid*, *Pand. II* §. 458. и 459. *Arndts*, *Pand.* §. 328. и друге.

*) Види „Бранич бр. 1. стр. 5.

Ваља сад расправити друго једно питање, које се не може прећи ћутке: питање о политичким правима жена. Ми смо већ видели, да у друштвима милитарним или делимично милитарним, право гласања жена не одговара строго правичности; пошто оне не подносе једнаке терете, није право ни да имају једнаке власти. Полазећи од претпоставке, да ће укидање милитарнога режима једнога дана уклонити ту тешкоћу, ваља се запитати, да ли ће онда бити корисно, да се женама да право гласања. Треба одредити утицај, који ће право гласања жена имати на одбрану стварних политичких права. Због извесних разлога ми смо склони мислити, да би тада била ослабљена сталност тих права.

Компаративна лакоћа којом жене попуштају својим утисцима, начинила би од растења њиховог утицаја штетан фактор за законодавни рад. Бића људска, како су сад конституисана, и сувише су потчињена владавини својих специјалних осећаја. А код жена је тренутно осећање много јаче но код људи. Та црта њиховога карактера стоји у супротности са хладноћом, која треба да председава изради закона. Да би се могли градити добри закони претходни је услов, чувати се од страсти, које изазивају пролазни узроци или особени предмети. Данас је тај претходни услов само непотпуно осигуран; он би био још неосигуранији, кад би право гласања било распрострањено и на жене.

Тој моралној разлици приближује се аналого и интелектуална разлика. Врло мало људи, а још мање жена имају тачно мишљење о томе, где је место општему и апстрактном. На њихову мисао дејствује једино оно што је засебно и конкретно. Девет законодаваца на десет и деведесет и девет бирача на сто мисле само на непосредне резултате мере, коју предузимају, а никако не мисле на посредне резултате, на преседане, које ће та мера створити или на утицај, који ће она имати на људски карактер. Кад би жене гласале, ово занимање оним, што је блиско и лично о трошку онога, што је удаљено и безлично, још би било силније и тада би била многобројнија бескрајна зла, која већ изазивају садашњи услови.

Ми смо доказали, да постоји радикална опозиција између породичнога и државног морала, и да је штетно уводити један у сферу другога, зло може чак и смртно постати, кад би се то увађање беспрекидно продужавало. А познато је, да понашање опредељава карактер; његова другарица, интелигенција, служи му само као оруђе за прибављање сатисфакције осећајима, чији скуп сачињава карактер. Данас осећаји већ нагоне људе и жене, да кваре државни

морал, уводећи у њ морал породице. Према својим материнским функцијама, жене су нарочито склоне пре да награде недостатак заслуге него саме заслуге, и да даду више мањој способности. Љубав према створењима без одбране, — како би се могао назвати родитељски инстинкт — моћнија је код жене но код човека и опредељава више њено понашање у породици и ван ње, и то би је више но човека увлачило у службу прекомерне бриге око слабијих, који би били стављени над јачима. Данас је тежња оба пола, да сматрају грађане као да они имају све ради своје беспомоћности, док та беспомоћност долази за то што немају заслуга; кад би се ова тежња, јача код жене но код човека, вршила у домену политике, она би собом донела маркиранију бригу у корист неспособних и на штету способнијих. У место поштовања права, које, као што смо видели, у пракци условљава примену начела, да сваки прими добре или рђаве резултате својега личног понашања, ми бисмо видели, да би права трпила чешће и општије повреде. Користи, које би имали јачи, биле би врло често одузимане у цели да се помогне старијима и невоље ових последњих чешће би падале на терет јачима.

Друга једна нарочита црта жена долази не од њихових материнских, него од њихових брачних односа. Њихови осећаји, нарочито израђени за специјалну склоност бризи око деце, још су и згодни за избор мужа у мери, у којој им прилике допуштају избор. Физичка или умна снага, или обе ове особине заједно, то су црте људскога карактера, које највише привлаче жене. Отуда код жене култус снаге у свима њеним формама, отуда и њен релативни конзервативизам. Жене су подложније но људи утицају ауторитета, ма под којом формом се он појављивао — политичком, социјалном или црквеном — та тежња дела на све степене друштвенога развитка. Чак и у приликама, у којима би изгледало, да би њихова инстинктивна осећања требала да изазову противно дејство, жене остају од људи верније навикама, које су освештене изречним заповестима предака; отуда код Јуанга жене носе елементарнији костим но људи, који су почели да се покривају прегачом. Жена је увек била више од човека обузета религиозним фанатизмом, који је само израз екстремне потчињености сили, која се сматра као натприродна. Грци су опазили ову разлику између два пола; она је посматрана у Јапану. Хиндуси нам за њу дају примере, и она се показује у целој Европи. Ако би се дало женама право гласања, то осећања, које у њима изазива власт и њен апарат у свима својим обли-

дима, предузело би одбрану свакога политичког и црквеног ауторитета. Може бити да би у садашњим приликама био добротин конзервативни утицај таке природе, кад не би био црта карактера, који сам описао. Али кад се састави са предилекцијом жене за великодушност на штету правди, тај култ снаге би, ако би му се допустила већа слобода изражавања, увећао силу јавних власти, те не би водиле рачуна о индивидуалним правима, кад год би радиле на њима, које се сматрају као добротине.

Питање ће изгледати сасвим друкчије, кад буде нестало садашњих политичких компликација, које су произашле из нашега прелазног стања. Врло је могуће, да ће тада право гласања женама дано имати добротина дејства.

Партизани њиховога брзога изборног ослобођења позивају се на разлоге, да ће, без тога, жене бити немоћне да извојују легално признање осталих својих права. Искуство не оправдава тај разлог. За последњих тридесет година жене су много шта извојевале и то без отпора од стране људи. У модерним временима то осећање правде много је више регулисало понашање људи према женама но према другим људима. Притиснуте класе људи имале су много дуже да се боре, да би отргле уступке, које траже од класа господареких док су жене, исто тако класа, имале да се боре против класе људи, да би извојевале за се различите слободе. Оне су их стекле и ако немају политичке власти; оне ће, без сумње постићи и укинуће неправди, на које још имају да се жале — најглавније са гледишта чувања њихове деце — а да нас не излажу гигантским политичким превратима, које неке од њих спремају.

Прокламовати отворено, да је многим тога ради потребно право гласања, да би његовом помоћу, добиле своја праведна права, значи тврдити, да би људи дали право гласања, пошто знају, да ће тај уступак повући уступак праведних права жена, али да нарочито одбијају ово последње. Тако ако би *A* било гласање, а *B* остала права, онда би изашло: да су људи готови дати *A* више *B*, али не пристају да даду само *B*.

Говорећи о конституцији државе ваља нам говорити и о подели њених терета. Толико исто има разлога говорити о правичној подели терета државних, колико и о правичној подели власти.

Са апстрактнога гледишта то питање нема озбиљних тешкоћа. Индивидуална котизација ваљала би да буде сразмена користима индивидуално прибраним. Терети би требали да буду аналогни посматрајући аналогiju користи и различни према различности користи. Из тога излази, да се мора градити разлика између тро-

шкова, који имају за предмет заштиту особа и трошкова, којима је предмет заштита добара. Опште говорећи, људи придају једнаку важност својему животу и својој личној сигурности. Јавне трошкове, дакле, прибрране за заштиту тога, ваља дакле сви подједнако да сносе. С друге стране, пошто се вредност добара једнога плаћеног радника, постављеног на последњи степен друштвених степеница бескрајно разликује од вредности добара каквога милионара, учешће у трошковима за одбрану својине ваља да буде сразмерно вредности притежавања добара и да више или мање варира према њиховој природи. Ове напомене дају нам приближне елементе за праведну поделу са гледишта заштите у унутрашњости. Теже је формулисати праведну поделу са гледишта спољашње заштите. Инвазија доводи у опасност и личност и добра у једно исто време; грађанину се све одузима, он пати од физичких штета, а губи, више или мање, и своју слободу. Праведност поделе зависи, дакле, од релативне важности, коју сваки приписује свакој од ових штета, и немогуће је искати њену општу или специјалну вредност. Да се задовољимо казавши, да ће све дотле, док буде постојао милитарни режим, бити једино остварљива приближност у подели јавних терета.

Али ма на који начин били међу грађане подељени државни терети, сви треба да их подносе. Сваки човек, који учествује у бенефицијама владе, треба непосредно да прими свој удео у трошковима државним.

Овај последњи услов од капиталне је важности. Политички људи су наклоњени начинима прикупљања порезе, који су тако састављени, да приликом разрезивања порезе остају неопажени сви или део прихода грађана. Они често бране царинска или акцизна права, говорећи, да се тако од народа узима више но што би се добило, кад би сваки дао свој део порезнику. Узимајући тако кришом суме, које се јавно не би добиле, овај систем има резултате који се морају осудити. На тај се начин вешто избегава отпор порези; међутим то је спасоносан отпор, који, не сметан, обуздава претеривања јавних трошкова. Кад би сваки грађанин имао да плати свој део у каквој видљивој и опипљивој форми, износ би био тако велики, да би се сви здружили да наметну економију у вршењу потребних функција и одупрли би се установљавању бескорисних функција. Данас, на против, ако се понуде свакоме грађанину користи, за које је он уверен, да га ништа неће коштати, он је склон да пљеска расипању и да, са непоштењем више или мање свесним, тежи прибирању користи о трошку других.

Од како је почела агитација у корист раширења изборне слободе, непрестано се понавља максима: „Таксација без репрезонтације то је крађа.“ Од тога дана нас је искуство научило, да је репрезонтација без таксације, мука пљачкања.

Ж. М. П.

ИЗ СУДНИЦЕ

VII.

Застарела меница, у законој форми издана, потпун је доказ и за грађанско-правну обвезу.

(Одлука опште седнице Касац. Суда).

По меници, која је као таква застарела, осудио је Београдско-трговачки Суд по кратком поступку туженога као издаваоца, да плати дуг с интересом од дана меничнога рока до наплате. Тражење туженога, да се осудно решење задржи од извршења, јер је меница по §. 167. трг. зак. застарела, као и због тога што у њој није означено место плаћања, Првостепени је Суд одбио, али Касациони је Суд донето решење поништио примедбама својим од 3. Јуна 1896. Бр. 8633. из ових разлога: Кад је дужник у основу оспорно право наплате тужиоцу по поднетој меници, по основу застарелости, онда је Суд погрешно, што осудно решење није задржао од извршења, но је требао да расправи питање о његовој обвези редовном парницом.

Трговачки Суд усвоји ове примедбе Касационог Суда, достави тужбу на одговор туженом, на коју овај одговори: да је меница престала бити меничном обвезом; да тужилац није доказао изостанак исплате; да је престао бити менично одговоран по §. 141. трг. зак. и најзад да тужилац није показао начин, на који је дошао до сопствености ове менице, а да му он није пренео спорну меницу у својину, понудио је главну заклетву.

По овоме Суд Трговачки пресудом од 6. Јуна 1897. Бр. 6731. досуди тужиоцу спорни дуг и накнаду парничних трошкова, налазећи да спорна меница и ако је по §. 167. трг. зак. застарела и тиме изгубила менична преимућства, не може потирати приватно-правну обвезу туженога, јер према §. 167. трг. зак. и §. 928. ж. грађ. зак. менично-правна обвеза туженога измењена је. Меница је издата још 1881. и она је изгубила само менична преимућства, предвиђена у §§. 451. и 454. грађ. суд. пост., али није поништена приватно-правна обвеза туженога.

Законодавац у §. 928. ж. грађ. зак., преобраћајући меницу у облигациони дуг, не каже у исто време, да меница мора бити сачињена у форми облигације (§. 191. грађ. суд. пост.) и онда с обзиром на правно начело, да се изузетци најстрожије тумаче, и начело, да се уредност исправе цени по моменту њеног из-

дања, — меница сачињена у законој форми, како прописује §. 80. трг. зак., потпун је доказ и за приватно-правну обвезу туженога, када је меница преобраћена у облигациону исправу.

Обвеза туженога не може поништити неиспуњене услове из §§. 139. и 141. трг. зак. од стране тужиоца, јер тужени као издаваоц спорне менице по §§. 144. и 146. истог закона обвезан је и ако меница није протестирана, јер он ничим није доказао, да је акцептанта о року снабдео покрићем.

Пренос је на спорној меници уредан — бланко-пренос, који је признат у §. 110. трг. зак.

Понуђеној клетви нема места према §. 282. грађ. суд. пост. и §. 866. грађ. зак.

Од траженог интереса тужилац је одбијен, јер није поднео доказе да је ово примање пријавио у порезу (§. 75. зак. о непоср. порези).

По жалби туженога Касациони Суд примедбама свога II. одељења од 16. Августа 1897. Бр. 5171. поништи горњу пресуду Трг. Суда са ових разлога:

Овом пресудом осуђен је тужени на плаћање по прописима §§. 80., 110. и 146. трг. зак., јер је Суд нашао, да поднета меница за доказ обвезе туженога има све услове из §. 80. трг. зак., да је на тужиоца пренета по §. 110. трг. законика бланко-жиром туженога, као издатеља, и да овај по §. 146. трг. зак. није доказао, да је пријемник о року снабдевен био новцем.

Али кад стоји утврђено то, да је исправа, по којој тужилац тражи осуду према §. 167. трг. зак. застарелешћу својом изгубила карактер и значај менице, и да се она с тога има да сматра као приватна облигациона исправа, — онда је погрешно и неумесно позивање суда на прописе трг. законика, који говоре о меницама и доказивању меничних обвеза, већ је Суд требао да такву исправу и њену доказну вредност цени по грађ. судеком поступку, а по одредбама које се односе на приватне исправе и обвезе, пошто се према §. 928. ж. грађ. зак. тражбе по таквим исправама сматрају као облигационе.

Разлог Суда, да се уредност исправе цени по моменту њеног издања, могао би опетати, кад би био поткрепљен извесним прописима законским, но кад то Суд није могао да учини, онда такав разлог не може да вреди, нарочито и за оне исправе, које по закону изгубе свој првобитни карактер и значај, као што је овде случај, па добију само то право, да могу бити цењене и уважене као исправе друге врсте, ако би, разуме се, имале услова, који се за исправе те врсте законом изискују.

Према томе дакле, кад у нашем трговачком закону нема прописа о томе, како ће се наспрам којег од потписника менице ценити њихов положај у погледу обвезности, онда кад таква исправа као меница изгуби своју меничну вредност услед застарелости, већ је само у §. 928. ж. грађ. зак. речено, да се такве

исправе сматрају као облигационе обвезе, а затим када се тужени брани да поднета исправа наспрам њега нема доказне вредности као облигациона обвеза по §§. 191. и 192. грађ. суд. пост. и да он исту исправу није пренео на тужиоца, нити на њој има онаквог преноса, какав се законом прописује за обвезе облигационе, — онда је тај Суд по пропису §§. 164. и 166. грађ. суд. пост., требао претходно да извиди: је ли тужени исту исправу написао и потписао, а по том на тужиоца пренео, па за тим да оцени према § 305. грађ. пост., да ли она у опште има услова законских за доказ обвезе туженога према тужиоцу.

По Трговачки Суд не прими ове примедбе, него даде следеће противразлоге:

У I. и II. делу примедба наводи се, да је овај Суд реченом пресудом осудио туженога на плаћање по прописима §§. 80., 110. и 146. трг. зак. јер је нашао, да поднесена меница за доказ обвезе туженога има све услове из §. 80. трг. зак. а да је Суд с обзиром на §. 167. трг. зак. и 928. ж. грађ. зак. исправу, по којој тужилац тражи осуду туженога и која је застарелошћу својом изгубила карактер и значај менице и постала приватнога облиг. исправом, требао да цени по грађ. судском поступку и по овоме законнику цени њену доказну вредност.

Из пресуде се види, да овај Суд није осудио туженога за то, што само меница испуњава услов §. 80. трг. зак. већ се Суд поред тога позвао и на §. 928. ж. грађ. зак. и §. 189. грађ. суд. пост., који последњи §. говори о приватним исправама. На §. 80. трг. зак. позвао се не за то, што он сматра поднету исправу за пуноважну меницу, већ само да утврди то: да је меница у времену издања била сачињена у форми оној, коју прописује то законско наређење. На §. 928. ж. грађ. зак. с тога, што је Суд узео, да је меница по томе §-у постала облигационим дугом. На §. 189. грађ. суд. пост. за то, што се меница по истеку рока од пет година као приватна исправа има да цени по томе законском пропису, који говори о доказној вредности приватних исправа у опште.

Даље Суд разуме §. 928. ж. грађ. зак. тако, да се меница по истеку пет година потпуно равна облигацији и да њу закон тада сматра за пуноважну облигацију без обзира на то, да ли је она сачињена у форми §§. 191. и 192. грађ. суд. поступка а са ових разлога:

Што се питање о томе, да ли је једна исправа сачињена у законској форми, има да цени по ономе закону, који је у времену издања те исправе форму њену одређивао.

Ово је једно судском праксом утврђено правно начело, и довољно је да га Суд наведе и не цитирајући нарочиту законску одредбу, јер један формалан закон може имати повратне силе само односно несвршених правних послова, а важност и правно дејство

свршених правних послова регулише закон онога времена, у које су они учињени.

Ту се Суд и поред тога позвао на ону одредбу законску, на коју се могао и требао позвати — §. 80. трг. зак.

Законодавац преобраћајући по истеку извесног времена меницу у облигациони дуг, он је равна пуноважној облигацији. Законодавац сматрајући тада меницу као облигацију ни једном одредбом својом не захтева, да она, поставши облигацијом, мора бити сачињена у форми облигације. Према другом одељку §. 928. ж. грађ. зак. Суд има прво да утврди, да ли је исправа, по којој се тражи осуда тужене стране, меница, јер само у законској форми — §§. 80. и 162. трг. зак. — сачињена меница, губећи своја преимущества, постаје облигацијом после пет година, а писмено, које не садржава све битне услове уредне менице, не утврђује никакву менично-правну исправу, није меница, па по томе, после пет година није ни облигација. —

Када је пак утврђено, да је једна исправа меница, онда она као таква постаје облигацијом и онда је законодавац лишава само меничног преимущества — §§. 451. и 454. грађ. суд. пост. — и меница, која је сачињена у законској форми и била доказ за менично-правну обвезу има се сматрати доцније и као облигација, да је приватна исправа сачињена у законској форми, само што она тада доказује грађанско-правну обавезу дужникову и њена се доказна вредност цени по §. 189. грађ. суд. пост.

На §. 146. трг. зак. Суд се позвао за то, да утврди, како менично-правна обвеза издаваочева, који није доказао, да је послао покриће акцептанту, није угашена, већ као и акцептантова, по истеку од пет година постаје облигационим дугом.

На послетку Суд има да наведе, да он према грађанском законнику не треба у овом спору да извиђа, да ли је тужени пренео меницу на тужиоца, јер с обзиром и на §. 866. грађ. зак. меница, поставши облигацијом, по истеку пет година, ипак задржава природу исправе, која гласи на доносиоца, кад се има у виду још и то, да се данас бланко-пренос не само код толиких приватних исправа као пуноважан пренос употребљава.

Касациони Суд у својој Општој Седници од 10. Октобра 1897. Бр. 6788. усвојио је противразлоге Трговачког Суда, а одбацио примедбе свога одељења.

Саопштио

Драгић Павловић.

СТРАНО ПРАВОСУЂЕ.

I.

Застарели интереси не могу се без одобрења дужника исплаћивати из положених отплата; приговор застарелости, који није учињен при полагању отплате, већ у одговору на тужбу, сматра се као правиан и на време учињен.

(Одлука бечког Касац. Суда од 19. јула 1896. Бр. 6111).

Тужени се тужиоцу обвезао, да му по обрачуноу од 6. априла 1883. плати од тада па за годину дана како првобитни дуг, који је признао, тако и заостали осмогодишњи интерес. По тужени положи тек 26. октобра 1889. знатну отплату, коју тужилац прими без примедбе, да ли у отплату интереса — и евент. код интереса — или главнине. У тужби од 14. јула 1892. тражи тужилац — по одбитку отплате — првобитну суму главног дуга са свима интересима од постанка тражбине. Тужени чини у спору приговор о застарелости интереса.

Први суд само је у неколико досудио тражење у тужби, и то тако, што туженог осуди на плаћање суме, која је збир првобитног дуга, интереса од постанка тражбине до 6. априла 1883. г. и интереса од 26. октоб. 1886. г. до 26. октобра 1889. г. а по одбитку отплате, која је тога дана положена, и за тим на плаћање интереса на ту тако добивену суму од 26. октобра 1889 г. Од тражења интереса од 6. априла 1883. год. до 26. октобра 1886. г. тужилац се услед застарелости одбија.

Друга инстанција, мењајући првостепену пресуду, досуди тужиоцу и овај интерес од 6. априла 1883. до 26. октобра 1886. јер тужени, при давању речене отплате, није ни у ком погледу учинио примедбу или захтев у томе смислу, да неће да плати више по трогодишњи интерес нити се брани застареломшћу интереса; а с друге стране, што тужилац, дозвољавајући нагомилавање интереса за више година, није изгубио право на интерес и на обрачун примљене отплате, прво за заостали интерес, па тек по том за капитал, по §. 1416. аустр. (§. 886. нашег) грађ. зак.; и што се застарелост не може примењивати без нарочитог позивања на њу, те да се према томе застарелост, на коју се тек у овоме спору позива, има сматрати као доцкан пријављена.

Највиши Суд усвоји жалбу туженога и менајући одлуку Вишег Суда, одржа пресуду Првост. Суда са следећих разлога: жалба туженога управљена је противу измене, која је учињена у првостепеној пресуди односно интереса за време од 6. априла 1883. до 26. окт. 1886. Првост. Суд сматрао је ове интересе за застареле и одбио тужиоца од тражења истих, док је друга инстанција на апелату тужиоца и ове интересе признала и туженог осудила на плаћање истих. Друга инстанција позвала се за то на §. 1416. аустр. (§. 886. нашег) и §. 1501. (§. 949. нашег) грађ. зак., и да тужени,

кад је речену отплату положио 26. октобра 1889. није никакву примедбу или захтев учинио, да он неће да плати више по трогодишњи интерес и да су исти застарели, те да је према томе застарелост, истакнута тек у овом спору, доцкан учињена. Тужени заиста није тврдио да је он пре или при давању отплате учинио такву примедбу, али не стоји ни то, да је тужилац тада наговестио туженоме, да ће од примљеног новца одбити прво све интересе и то и оне више од три године заостале, па тек по том капитал, нити да је тужени тада или ма кад дао свој пристанак на овакво обрачунавање. Изјава воље туженога, да он хоће да плати и застареле интересе, овде дакле не постоји, него је исти шта више у овом спору учинио приговор о застарелости интереса. По §. 1416. аустр. (наш §. 886.) грађ. зак. у случају, кад је при полагању неке отплате смисао дужникове воље сумњив, или поверилац противно тврди, има се обрачунати прво интерес, по том капитал, а од више капитала онај, који је већ тражен, или му је рок протекао, а за тим онај, који је дужнику најтежи. По овом правном правилу не може бити сумње, да ако један дужник дугује другом повериоцу више разних капитала, од којих су неки застарели, да онда треба отплату обрачунати прво за незастареле капитале и да би се по смислу §. 1432. аустр. (§. 902 нашег) грађ. зак. само евент. сувишак могао узети у отплату застарелих капитала. А оно, што о капиталу као главној ствари важи, мора вредети и о интересима као споредној ствари, према §. 6. аустр. (§. 8. нашег) грађ. зак., кад закон не садржи одредбу, да поменуто правно правило за интерес не вреди. Из тога пак излази, да при постојању једног капитала са интересима, од којих су неки застарели, а неки нису, у смислу отплате долазе на исплату по §. 1416. аустр. (§. 886. нашег) грађ. зак. прво незастарели интереси, за тим капитал, и тек по том, ако достижу *à conto* положена сума застарели интереси. Јер, доиста, не може се порицати, да су за дужника тежи они интереси, на плаћање којих може бити принуђен, него они, против којих може у одбрану истаћи застарелост. Одредба §. 1416. аустр. грађ. зак., по којој се при отплатама имају прво обрачунавати интереси, може дакле имати примене на оне интересе, на плаћање којих може суд осудити дужника и против његове воље. Али то није случај код застарелих интереса, јер по истеку рока одређеног у §. 1480. аустр. (§. 928. д. нашег) грађ. зак. престаје право повериоца, да исте тражи. Свакако у случају, кад поверилац овако застареле интересе тужбом тражи, мора дужник изречно истаћи престанак овога права — застарелост, и суд по §. 1501. аустр. (§. 949. нашег) грађ. зак., не сме се на ово обзирати по званичној дужности, већ само на изречну одбрану; а ако је приговор учињен и ако је основан, он мора повући за собом одбијање од тражења застарелих интереса. У овом је случају застарелост интереса истакнута већ у одговору на тужбу према судском поступку, а тужилац није изнео

никакве околности, којима би доказивао, да је наступио прекид застарелости за више од трогодишњег интереса. Према томе несумњиво је, да су интереси од 6. априла 1883. до 26. октобра 1886. у време подизања тужбе, а и при полагању отплате, били застарели. Мишљење, да је приговор застарелости требало учинити повериоцу још при полагању отплате 26. октобра 1889. и да је приговор доцкан учињен, с тога, што је то извршено у одговору на тужбу, као што друга инстанција резонује, не само да не налази потврде у закону, него с њиме баш у опреци стоји. Јер као процесуални приговор, он према §. 5. суд. пост. аустр. (тачка 4. §. 109. нашег грађ. пост.) није ни могао бити учињен пре одговора на тужбу; а да је дужник то учинио пред повериоцем ван суда, суд се на то не би могао ни обзирати. Редовна одбрана овим приговором пред судом у одговору на тужбу, оправдана је, па да се од тражења застарелих интереса одбије. Не да се §. 1416. аустр. (§. 886. нашег) грађ. зак. бранити мишљење, да је тужени положеном отплатом платио и застареле интересе. Јер, баш с тога, што при томе плаћању није дата никаква изјава, да ли и у колико тај новац треба да служи за изравнање интереса или капитала, мора се према §. 1416. аустр. (§. 886. н.) грађ. зак. узети, да је новац био одређен за исплату још постојећег, а не застарелости престалог потраживања, и да доиста овај последњи није њиме измирен. Приговор застарелости био је према томе правилно учињен и требало га је узети у обзир одбијањем од тражења дотичног дела из утужене суме, као што је прва инстанција учинила. — Према томе на жалбу туженога морала је бити измена пресуде вишег суда, што се тиче поменутог интереса и првобитна пресуда Првост. Суда ослабљена.

Allg. Oesterr. Grechts-Ztg.

Превео Р. Ф.

КЊИЖЕВНОСТ

Г. Алекса С. Јовановић, касациони судија, наш и ван граница наше отачбине добро познат и признат писац, објављује, да ће идућег месеца изаћи из штампе његова нова књига: *Руковет правних расправица и административних чланака*, са додатком: *Приноси из историје старог српског права*.

Књига ће изнети најмање 15 штампаних табака, обичне осмине, и стаје за претплатнике 2, а за остале 3 динара или круне.

Г. Алекса С. Јовановић стекао је гласа као познавалац старог српског права, његови се радови уважавају и цитирају као ауторитативни, те с тога је излишна свака наша препорука. Ми обраћамо само пажњу наших читалаца и свију, који се интересују за српско право и српску историју, да не пропусте набавити књигу, у којој ће наћи лепе поуке.

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ.

(Рада Управног Одбора у месецу Октобру 1897.)

Седнице одборске држе се редовно бар једаред недељно. Вршени су текући административни послови друштвени. Редакциони Одбор, који функционише на позив уредника, попуњен је избором г. Д. С. Петковића адвоката.

Изабрана је комисија за израду нацрта Закона о правозаступницима. У комисију ушли су гг. Ђорђе С. Ђорђевић, Д-р. Драг. Протић, Стева Добривојевић, Коста Шпартал, Милан Ђ. Димитријевић и Никола Николић.

Друга комисија изабрана је за израду Правила о пензионом фонду правозаступничком. Чланови су њени гг. Д. Тадић, Д. Алкалај, Жив. Симић, М. Миловановић и Ст. Божовић.

Кад обе комисије израде своје нацрте, разаслаће се свима члановима удружења на оцену, а затим ће се на друштвеном збору претрести. —

Решено је, да Одбор према чл. 2. правила удружења приреди јавне дискусије, на којима ће се претресати правна питања, спорна или од општег интереса. Приступ је слободан сваком правнику. Утврђене су теме и дан за прву јавну дискусију.

Решено је, да се позову сви правозаступници, да се упишу у редовне чланове удружења, јер само они могу бити чланови пензионог фонда и морају положити основни улог од 24 динара и за ову годину. И при каснијем упису мора се овај улог накнадити.

ВЕСНИК.

Ректор Вел Школе. Академијски Савет Вел Школе изабрао је г. Дра В. Бакића за ректора Вел Школе за ову годину. Ово је први избор по измењеном закону, по коме две трећине гласова од укупног броја професора на свима факултетима мора пасти на изабраника. Г. Д-р Бакић заузима по други пут ово отлично место и ми му најсрдачније честитамо.

* * *

На правном факултету наше Велике Школе упражњене су две катедре, једна за грађански законик, а друга за грађански судски поступак и приватно међународно право. Министарство Просвете и црквених послова расписало је стечај за обе, а рок је за пријаву до краја јануара 1898.

* * *

Председник Главне Контроле. Г. Ђока Стефановић, пређе председник Касационог Суда, постављен је Краљевским указом од 20. пр. мес. за председника Гл. Контроле, које је звање већ и раније заузимао.

П О З И В.

Према чл. 2. правила удружења правозаступничког, биће у Недељу 9. Новембра у 9 часова пре подне у Грађанској Касини прва

ЈАВНА ДИСКУСИЈА

СА ОВИМ ДНЕВНИМ РЕДОМ:

- 1). О застарелости тужбе против јемца;
- 2). О важности изјаве меничних потписника, да остају у обвези и без протеста.

Слободног приступа и гласа при претресу ових питања имају редовни и ванредни чланови удружења, као и у опште сви правници (судије, судски и управни чиновници и т. д.).

Београд 20. Октобра 1897.

Одбор

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА.

Г. Г. ПРАВОЗАСТУПНИЦИМА У УНУТРАШЊОСТИ.

По вестима од наших гг. повереника, јављају се у многим местима гг. правозаступници само као претплатници на „Бранич“, а не као чланови нашег удружења.

Орган друштвени само је један огранак радње удружења, којим оно тежи да оствари вадаћу своју. Претплатник може бити сваки, ко се њиме, као научним листом, користити жели или се за њ интересује. Но правозаступници су позвани, да потпомажу све гране друштвенога рада и све тежње, које су задаћа нашега удружења, а то се може постићи само тако, ако сви правозаступници буду редовни чланови удружења. То се замишљало при оснивању удружења, тако је и збор схватио дужност свакога адвоката према удружењу. А само као редовни чланови имаће правозаступници од удружења оне моралне заштите и материјалне користи које ће се без сумње постићи, ако се својски и удруженом снагом буде радило на остварењу друштвених смерова.

Управни Одбор умољава с тога сву гг. колеге из унутрашњости, да похитају са пријавом за редовне чланове удружења и да сваки свој улог још за ову 1897. годину (члан 21. правила) положи што пре код г. повереника друштвеног у свом месту, јер, према одлуци одборској, само ће они адвокати моћи бити чланови пензионог фонда, који основни улог од 24 динара положе и за ову годину, што ће се и при накнадном упису безусловно тражити.

Београд 20. Октобра 1897.

СЕКРЕТАР ОДБОРА

Д. Алкалај.

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

Милан Ст. Марковић.

ВЛАСНИК

Удружење јавних правозаступника
У СРБИЈИ

УРЕДНИК

Милан Ст. Марковић
ПРАВОЗАСТУПНИК.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Како је у Србији политички живот из дана у дан све развијенији и све јача потреба за широким, начелним политичким знањима, која би заменила наопаке појмове политичке, какви у нас владају, све се више осећа штета и празнина, сем тога, што у нас нема готово никакве ни преводне ни оригиналне политичке литературе. На нашем језику још нема књиге, која би показала, да је политика наука, да она има свој морал и своја утврђена начела и да је ово, што се код нас назива политиком и политичком акцијом гомила чудних погледа и резона, без икаквог политичког карактера. Људи пак, који би, својим особеним положењем, имали дужност да у политички живот Србије уносе здраве и једре појмове, не налазе рачуна за то, а мало их је, у осталом, који хоће да на другим језицима од тога што прочитају и покушају и у нашу државу уведу правилан политички ред. Овим редом мисли би се далеко могло ићи и још јасније доказати, колико је нужна нашем јавном животу добра политичка литература и како је огромна штета, што ње у нас никако готово и нема. Могло би се после видети и то, колико је благодетна свака новина у томе правцу, разуме се, новог ваљана и добра.

И ма колико да се одговори тој потреби потписани су превели с немачког *Начела Политике* од знаменитога немачког професора *Франца Холцендорфа*, чије је име знано у свему образованом свету.

Ми немамо потребе, да о књизи и писцу овде нарочито говоримо, пошто ће о томе бити речи подуже у предговору. У осталом људи интелигентнији знају за обоје. Његова *Начела политике* имају светску важност и сматрају се као једно од најбољих дела у политичкој књижевности. Ваља нам међутим одмах додати, да дело није написано популарним стилем и да се за његово разумевање иште образованост.

Тако дакле, ако српски образовани политичари хоће да помогну издање овога превода, нека се претплате. Ми се обраћамо српској политичкој интелигенцији.

Књига ће изићи 26 штампаних табакана а коштаће четири динара.

Како ми међутим немамо намеру нити можемо да књигу издајемо о својему трошку, то молимо свакога, који би се хтео претплатити, да уз своје име пошаље 4 динара др-у *Ми хаилу Поповићу, професору I. беогр. гимназије* или г. *Јеврему Бровићу чиновнику Народне Банке*. Тај ће новац бити депонован у који новчани завод и ако не буде доста претплатника, да би се књига могла штампати, враћен онима, који га буду послали.

Београд октобра 1897. г.

Жив. М. Протић

АДВОКАТ

Др. Мих. Р. Поповић

ПРОФЕСОР.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
К
А
Д
Е
М
И
Ј
С
К
Л
А
С
И
К
А

ПОВЕРЕНИЦИ

Удружења јавних правозаступника

У СРБИЈИ

- Алексинач : Јован Несторовић
- Ваљево : Марко Ђуричић
- Враћа : Драгом. Савић
- Г. Милановац : Коста Борисављевић
- Зајечар : Лазар Ивковић
- Јагодина : Драгутин Пећић
- Књажевац : Сима Клапаровић
- Крагујевац : Рака Филиповић
- Брушевац : Богдан Златић
- Лесковац : Коста Протић
- Лозница : Влад. Илић
- Неготин : Илија Мојсиловић
- Ниш : Ђорђе Живковић
- Пирот : Живан Ивковић
- Пожаревац : Стева Максимовић
- Прокупље : Ивко Ивковић
- Смедерево : Марко Лавић
- Ужице : Страхиња Поповић
- Шабац : Драг. Петровић
- Чачак : Алекса Радуловић
- Ђурија : Жив Пандуровић

